

УДК 341:342.7

Юрій Миколайович КОЛОМІЄЦЬ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри загальноправових дисциплін факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5171-7808>

ПРАВА ЖІНОК ЯК ОБ'ЄКТ МІЖНАРОДНОГО ЗАХИСТУ

Особливе місце в комплексі прав людини займають права жінок. Будучи невід'ємною частиною прав людини, вони, тим не менш, у повній мірі не реалізуються в жодній з держав. У наш час ця проблема набуває особливої актуальності не тільки у зв'язку зі зростанням ролі жінок в різних сферах суспільного життя, а й у зв'язку з численними фактами порушення їх прав, включаючи недотримання міжнародно-правового принципу рівноправності чоловіків і жінок, а саме недотримання права жінок на участь у здійсненні міжнародної та внутрішньодержавної політики, недостатній захист жінок від насильства, міжнародна торгівля жінками, нерівність між чоловіками і жінками у сфері праці тощо. Усвідомлення державами того факту, що права жінок є складовою і невід'ємною частиною прав людини, визначає нове розуміння, по-перше змісту їх прав, по-друге, необхідність їх забезпечення всіма державами для побудови демократичного суспільства, і, по-третє, розробки механізмів захисту прав жінок.

Перші міжнародно-правові акти, які тією чи іншою мірою стосуються захисту прав жінок, з'явилися на початку ХХ ст. Так, у 1902 р. в Гаазі були прийняті міжнародні конвенції, що стосувалися колізій національних законів з питань шлюбу, розлучення і опіки над неповнолітніми, а у 1904 р. і 1910 р. – міжнародні конвенції, що стосуються заборони торгівлі жінками і дітьми. Міжнародне співробітництво держав, яке мало відношення до прав жінок, здійснювалося в трьох ключових напрямках: боротьба зі злочинністю (наприклад, протидія проституції) вирішення колізій національно права держав з різних питань (наприклад, про громадянство жінок); міжнародне регулювання праці (наприклад, особлива охорона праці жінок).

Найважливішими складовими міжнародного механізму захисту прав жінок є: 1) міжнародні документи (конвенції, декларації, договори); 2) міжнародні організації та їх органи; 3) практика застосування міжнародних документів; 4) міжнародний контроль і процедури розгляду суперечок. Про міжнародний механізм захисту прав жінок можна говорити як на універсальному рівні, перш за все, в системі ООН, так і на регіональному, стосовно до міжнародних організацій Європи, Америки і Африки.

Основу міжнародно-правового механізму захисту прав жінок закладено в ст. 1 Статуту ООН, яка покладає на держави обов'язок поважати всіх людей незалежно від статі. В системі ООН основне місце серед заходів, спрямованих на забезпечення рівності прав жінок, займають заходи, розроблені Комісією зі становища жінок – функціональною комісією Економічної і Соціальної ради ООН.

Органами системи ООН прийнятий ряд міжнародно-правових документів, що стосуються конкретних прав жінок. До числа цих актів відносяться: Конвенція про політичні права жінок 1952 р. [1]; Конвенція про громадянство заміжньої жінки 1957 р. [2]; Конвенція про згоду на взяття шлюбу, шлюбний вік та реєстрацію шлюбу 1962 р. [3] та Рекомендація до неї 1965 р. [4]; Декларація про захист жінок і дітей при надзвичайних обставинах та під час збройних конфліктів 1974 р. [5]; Конвенція про рівне винагородження чоловіків і жінок за працю рівної цінності № 100 1951 р. [6]; Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р. [7].

Головною метою цих конвенцій є ліквідація дискримінації жінок за ознакою статі, а також надання їм рівних прав з чоловіками під час вступу на державну службу, прийомі на роботу або навчання, на рівну оплату праці тощо.

Крім нормативних документів, ООН виробляє і реалізує конкретні програми, спрямовані на поліпшення становища жінок. Істотний внесок у трактування поняття «рівності статей» зробила Загальна конференція зі становища жінок (Найробі, Кенія, 1985 Р.). Рівність стала розглядатися не просто як поняття, тобто ліквідація дискримінації *de jure*, але і як рівність прав, обов'язків і фактичних можливостей для участі жінок в процесі розвитку суспільства.

Створення дієвих механізмів захисту прав жінок стало предметом обговорення Всесвітньої конференції з прав людини, що проходила в 1993 р. у Відні. Конференція зробила конкретні кроки щодо заохочення і захисту прав жінок та дітей через сприяння створенню нового механізму – Спеціального доповідача з питання щодо насильства по відношенню до жінок.

У 1995 р. в Пекіні відбулася Четверта Всесвітня конференція зі становища жінок, на якій були прийняті Пекінська декларація і Платформа дій, які підтвердили основні принципи міжнародно-правової охорони прав жінок, а саме, що права жінок і дівчаток є невід'ємною частиною загальних прав людини.

На жаль, у сучасному світі рішення, що впливають на життя всіх людей, здебільшого все ще приймаються чоловіками, а проблеми жінок майже повсюдно вирішуються у другу чергу. Жінки продовжують стикатися з прихованою або явною дискримінацією і маргіналізацією і у значно меншій мірі, порівняно з чоловіками, користуються результатами розвитку суспільства, становлячи 70% бідного населення світу. Саме тому назріла необхідність пошуку шляхів розширення прав і можливостей жінок для того, щоб вони мали можливість запропонувати свої власні пріоритети і цінності в якості рівноправних партнерів чоловіків в процесі прийняття рішень на всіх рівнях.

Отже, значення прав людини є визначальним у формуванні як національного, так і міжнародного права. З правової точки зору процес глобалізації полягає в переведенні проблеми прав людини в цілому і прав жінок і дітей зокрема з суто національного рівня на рівень міжнародного права, наслідком чого стало, з одного боку, прийняття низки спеціальних міжнародних конвенцій і декларацій, а з іншого боку, визнання індивідуума, незалежно від статі і віку, суб'єктом міжнародного права з усіма правами, обов'язками і можливостями, які випливають з цього.

Незважаючи на наявність значної кількості нормативно-правових актів, дискримінація залишається однією з найскладніших проблем сучасного світу, яка має глобальний характер, оскільки існує у всіх країнах світу і зачіпає широкі верстви населення. Вона є однією з головних причин виникнення збройних конфліктів і міжнародної нестабільності. Завдяки міжнародній співпраці і руху за права жінок вдалося досягти успіхів в ліквідації дискримінації за ознакою статі. Проте, проблема нерівності жінок в сучасному суспільстві залишається болючою і сьогодні, враховуючи, що вони все ще стають об'єктом дискримінації у різних сферах життєдіяльності індивіда.

Список бібліографічних посилань

1. Конвенція про політичні права жінок : від 20.12.1952 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_156 (дата звернення: 27.03.2019).
2. Конвенція про громадянство заміжньої жінки : від 29.01.1957 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_158 (дата звернення: 27.03.2019).
3. Конвенція про згоду на взяття шлюбу, шлюбний вік та реєстрацію шлюбу : від 10.12.1962 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_242 (дата звернення: 27.03.2019).
4. Рекомендації про згоду на шлюб, мінімальний шлюбний вік та реєстрацію шлюбу : Резолюція 2018 (XX) Генеральної Асамблеї ООН від 03.11.1965 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/995_288 (дата звернення: 27.03.2019).
5. Декларація про захист жінок і дітей при надзвичайних обставинах та під час збройних конфліктів : від 14.12.1974 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_317 (дата звернення: 27.03.2019).
6. Конвенція про рівне винагородження чоловіків і жінок за працю рівної цінності № 100 : від 29.06.1951 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_002 (дата звернення: 27.03.2019).
7. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок : від 06.10.1999 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207 (дата звернення: 27.03.2019).

Одержано 01.04.2019